

RAPORT ObyPomoc

11 kwietnia 2017 - 15 października 2023

Raport został sporządzony na podstawie informacji uzyskanych od osób zgłaszających się do grupy pomocy prawnej działającej przy Fundacji Wolni Obywatele RP i obejmuje jedynie udokumentowane przypadki (pisma z policji, sądu, prokuratury i sanepidu). Statystyki obejmują liczbę przesłuchań, wyroków nakazowych oraz spraw sądowych zakończonych zarówno nieprawomocnym, jak i prawomocnym wyrokiem. Oprócz informacji ogólnych raport zawiera krótki opis kategorii protestów.

Dane są aktualizowane.

Kontakt

telefon: +48 576 161 505
e-mail: pomocORP@protonmail.com
www.obywatelrp.org

Opracowanie: Magda Bakun

OPIS KATEGORII

Kontrmiesięcznice – akcja w obronie podstawowych praw obywatelskich, zainicjowana i prowadzona przez Obywateli RP od 10 marca 2016 roku do stycznia 2018 roku, znana również jako „kontrmiesięcznice smoleńskie” lub „protest białych róż”. Wymierzona była przeciwko organizowanym przez PiS miesięcznicom smoleńskim, trwającym nieprzerwanie od 2010 roku. Protest Obywateli RP – pokojowy, przez większość swej historii wyłącznie symboliczny i niemal całkowicie milczący – doprowadził do drastycznie bezprawnego zaostrenia przepisów i nasilających się policyjnych represji. Miesięcznice organizowane przez partię PiS w tym okresie były wiecami łączącymi ceremonię religijno-żałobną ze skrajnymi treściami politycznymi. Służyły promocji kłamstw o rzekomym zamachu wymierzonym w życie zwłaszcza prezydenta Lecha Kaczyńskiego. Padały oskarżenia o mord i zdradę stanu, co pozbawiało czci i godności przeciwników politycznych PiS. Promowana była przy okazji skrajnie ksenofobiczna odmiana polskiego narodowo-katolickiego patriotyzmu.

Protesty przeciwko skrajnej prawicy – organizowane przez różne środowiska, polegają na symbolicznym blokowaniu przejścia marszów organizowanych przez skrajną prawicę, ale też na staniu w pobliżu przemarszu z banerami o treściach pokojowych i demokratycznych. Są reakcją na coraz częściej i liczniej organizowane wydarzenia np. Hajnowski Marsz Żołnierzy Wyklętych ku czci Romualda Rajsa - „Burego” organizowany przez Narodową Hajnowkę, Marsz Żołnierzy Wyklętych organizowany przez Stowarzyszenie Marsz Niepodległości, marsze ultranacjonalistycznej organizacji SZTURM, Marsz Powstania Warszawskiego organizowany przez Stowarzyszenie Marszu Niepodległości, marsz w rocznicę zwycięstwa nad bolszewikami w 1920 r. organizowana przez Młodzież Wszechpolską, Święto Niepodległości organizowane przez Stowarzyszenie Marsz Niepodległości mające szczególny status zgromadzenia cyklicznego.

Protesty w obronie niezależności sądów – od końca 2015 r. koalicja rządząca zmienia w sposób niekonstytucyjny wymiar sprawiedliwości. Pierwsze protesty miały miejsce już w 2016 roku, wtedy rozpoczęto demontowanie Trybunału Konstytucyjnego. Największe protesty miały miejsce w lipcu 2017r. (ustawy o Sądzie Najwyższym i o Sądach Powszechnych), grudniu 2017 r., lipcu 2018 r.

Protesty pod Sejmem RP – protesty w obronie prawa obywateli do wstępu na teren Sejmu RP, polegające na wejściu na tereny zielone wokół Sejmu i rozwinięciu transparentu z napisem np. „Konstytucja”. Protesty kończyły się uniewinniającymi procesami karnymi oraz zakazem wstępu do Sejmu nałożonym bezprawnie przez szefa Straży Marszałkowskiej oraz bezprawnie przedłużanym.

Inne akcje protestacyjne – odbywające się w całym kraju różnego typu pikety, demonstracje, akcje ulotkowe, edukacyjne itp.

Akcje solidarnościowe – różnego rodzaju aktywności organizowane w solidarności z szykanowanymi przez służby państwowe np. pikety pod komendami policji w czasie przesłuchań, pod sądami podczas rozpraw, akcje polegające na autodonosach w ramach protestu przeciwko zatrzymywaniu demonstrantów.

Odmowa podania danych osobowych – najczęściej ma miejsce podczas legitymowania przez funkcjonariuszy policji, którzy wbrew obowiązującym przepisom nie podają podstawy faktycznej legitymowania

Protesty w obronie niezależności mediów – odbywają się niemal od początku rządów Zjednoczonej Prawicy, pierwsze protesty miały miejsce w grudniu 2016, kiedy próbowano ograniczyć dostęp dziennikarzy do informacji w Sejmie. Od przejścia przez partię rządzącą telewizji publicznej oraz radia publicznego regularnie odbywają się również pod budynkiem TVP przy ul. Powstańców Warszawy.

Protesty ruchów ekologicznych – m.in. przeciwko wycinaniu Puszczy Białowieskiej, protesty Extinction Rebellion, Młodzieżowego Strajku Klimatycznego.

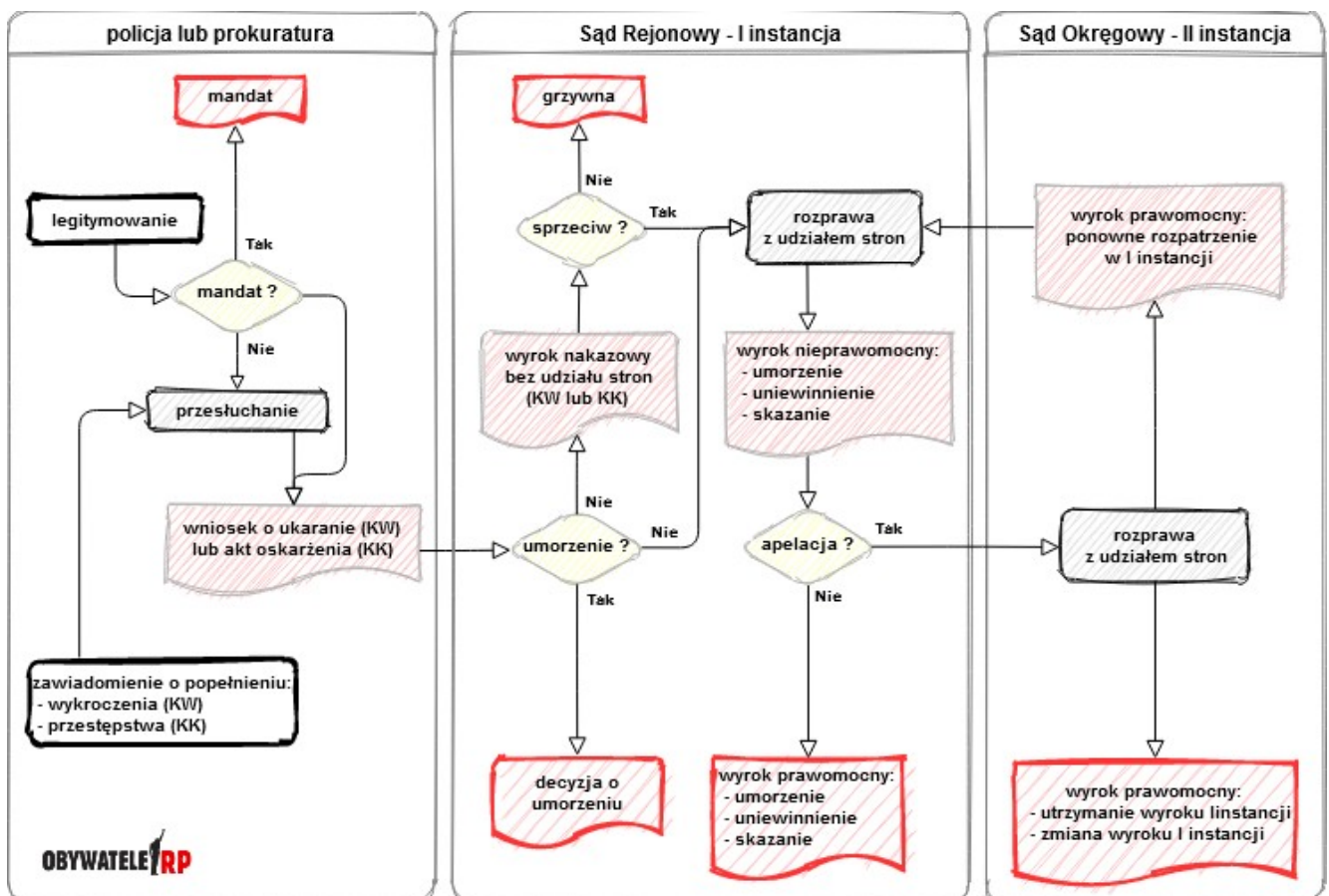
Protesty w obronie praw kobiet – nasiliły się w momencie przejścia władzy przez Zjednoczoną Prawicę, a to w związku z próbami ograniczania praw kobiet na drodze projektów ustaw składanych przez ultrakatolickie organizacje lub poprzez projekty poselskie. Nasilenie represji organów ścigania nastąpiło po 22 października 2020 r., czyli po ogłoszeniu wyroku tzw Trybunału Konstytucyjnego kierowanego przez mgr Julię Przyłębską. Z porządku prawnego została usunięta jedna z trzech przesłanek umożliwiających przeprowadzenie legalnej aborcji – przesłanka embriopatologiczna.

Protesty w czasie stanu epidemii – szczególna kategoria wprowadzona w reakcji na niekonstytucyjne ograniczenia wolności obywatelskich. 13 marca 2020 r. rząd ogłosił na terenie całego kraju stan epidemii zamiast jednego ze stanów nadzwyczajnych np. stanu klęski żywiołowej, co dałoby podstawy prawne do ograniczania swobód obywatelskich, zamiast tego prawa te są bezprawnie ograniczane za pomocą zwykłych rozporządzeń.

Do zespołu ObyPomoc dotarły informacje o **925** osobach, które w związku z udziałem w pokojowych protestach przynajmniej raz zetknęły się z organami ścigania, wymiarem sprawiedliwości lub z inspektorem sanitarnym.

Zgłoszenia do biura pomocy prawnej przychodzą na różnych etapach postępowań. Poniższy schemat, w sposób uproszczony pokazuje drogę, jaką przechodzą osoby protestujące, najpierw podejrzane a potem obwiniane o zarzuty z kodeksu wykroczeń lub oskarżane z kodeksu karnego. Najczęściej wobec demonstrantów używany jest kodeks wykroczeń, który zakłada kary od symbolicznej nagany czy uznaniu za winnego popełnienia wykroczenia, poprzez karę grzywny w wysokości od 20 do 5000 pln, aż do kary ograniczenia wolności, np. prace na rzecz dobra publicznego (tzw. prace społeczne).

Schemat postępowań prowadzonych na podstawie kodeksu wykroczeń (KW) i kodeksu karnego (KK).

SPRAWY NA ETAPIE DOCHODZENIA – przesłuchania, dochodzenia prokuratorskie

Kodeks Wykroczeń (szczegółowe informacje w Dodatku, Tabela 1)

- **1004 przesłuchania na policji**

Kodeks Karny (Tabela 3)

- **112 spraw** dochodzeniowych (przesłuchania na policji lub w prokuraturze), w tym **66 osób** przesłuchanych w charakterze świadka

- **2 umorzone dochodzenia** przez prokuraturę

Prawo Łowieckie (Tabela 6)

- **1 osoba** przesłuchana w charakterze podejrzanego

Prawo Prasowe (Tabela 7)

- **1 osoba** przesłuchana w charakterze podejrzanego

- **7 aktów oskarżenia**

Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Tabela 8)

- **1 przesłuchanie** na policji

SPRAWY SĄDOWE – KODEKS WYKROCZEŃ
Szczegółowe informacje w Dodatku, Tabela 2

Przez cały okres działalności zespołu, ObyPomoc zarejestrowała **652** postępowania sądowe prowadzone w oparciu o przepisy kodeksu wykroczeń. Są to zarówno wyroki nakazowe, jak i sprawy sądowe prowadzone na zasadach ogólnych. Część postępowań jeszcze się nie zakończyła.

Po zebraniu i ocenie materiałów dowodowych policja wysyła je do sądu I instancji wraz z wnioskiem o ukaranie osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia. Gdy sąd uzna, że wina podejrzanego nie budzi wątpliwości, to na jednoosobowym posiedzeniu niejawnym wydaje tzw. wyrok nakazowy.

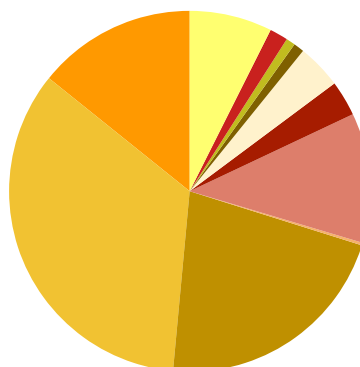
Obwiniony może zaakceptować wyrok, zapłacić zasądzoną grzywnę albo skorzystać z prawa do złożenia w ciągu 7 dni sprzeciwu od tego wyroku.

Wyroki nakazowe - 360 (obejmujące 851 osób)

RODZAJ PROTESTU	LICZBA WYROKÓW NAKAZOWYCH	LICZBA OSÓB
Kontrmiesięcznice	41	121
Protesty przeciwko skrajnej prawicy	127	292
Protesty w obronie niezależności sądów	47	184
Protesty pod Sejmem RP	2	2
Inne akcje protestacyjne	45	99
Akcje solidarnościowe	19	27
Odmowa podania danych osobowych	29	34
Protesty w obronie niezależności mediów	5	8
Protesty ruchów ekologicznych	5	7
Protesty w obronie praw kobiet	14	14
Protesty w czasie stanu epidemii	26	63

**WYROKI NAKAZOWE
LICZBA OSÓB**

- kontrmiesięcznice
- protesty przeciwko skrajnej prawicy
- protesty w obronie niezależności sądów
- protesty pod Sejmem RP
- inne akcje protestacyjne
- akcje solidarnościowe
- odmowa podania danych osobowych
- protesty w obronie niezależnych mediów
- protesty ruchów ekologicznych
- protesty w obronie praw kobiet
- protesty w czasie stanu epidemii

Jeżeli sprzeciw od wyroku nakazowego został wysłany w terminie, to sąd I instancji jest zobligowany do ponownej oceny materiału dowodowego, a następnie wyznacza termin posiedzenia w przedmiocie umorzenia postępowania lub termin rozprawy przeprowadzanej na zasadach ogólnych.

Ze statystyk wynika, że sprzeciw od wyroku nakazowego złożyło ponad 57% obwinionych. Sprawy te trafiły do sądów rejonowych. Spośród zakończonych postępowań ponad 96% skończyło się oddaleniem zarzutów.

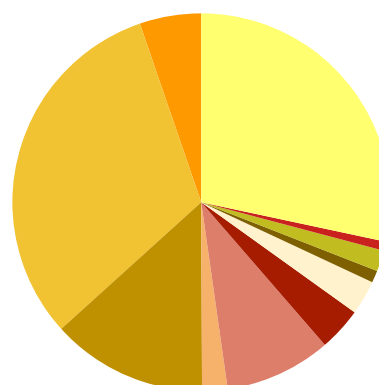
Sprawy rozpatrywane przy udziale stron mogą się toczyć również z pominięciem etapu wyroku nakazowego. W tym przypadku oprócz umorzenia postępowania czy przeprowadzenia klasycznej rozprawy sądowej, sąd może również odmówić wszczęcia postępowania.

**Umorzenia, uniewinnienia lub odmowa wszczęcia postępowania (I instancja) -
336 (obejmujące 779 osób)**

UMORZENIA, UNIEWINNIENIA, ODMOWA WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA (I INSTANCJA)	LICZBA WYROKÓW	LICZBA OSÓB
Kontrmiesięcznice	16	41
Protesty przeciwko skrajnej prawicy	78	245
Protesty w obronie niezależności sądów	38	104
Protesty pod Sejmem RP	6	17
Inne akcje protestacyjne	35	71
Akcje solidarnościowe	16	29
Odmowa podania danych osobowych	19	23
Protesty w obronie niezależności mediów	4	8
Protesty ruchów ekologicznych	1	14
Protesty w obronie praw kobiet	6	6
Protesty w czasie stanu epidemii	117	221

**UNIEWINNIENIA I INSTANCJA
LICZBA OSÓB**

- kontrmiesięcznice
- protesty przeciwko skrajnej prawicy
- protesty w obronie niezależności sądów
- protesty pod Sejmem RP
- inne akcje protestacyjne
- akcje solidarnościowe
- odmowa podania danych osobowych
- protesty w obronie niezależnych mediów
- protesty ruchów ekologicznych
- protesty w obronie praw kobiet
- protesty w czasie stanu epidemii

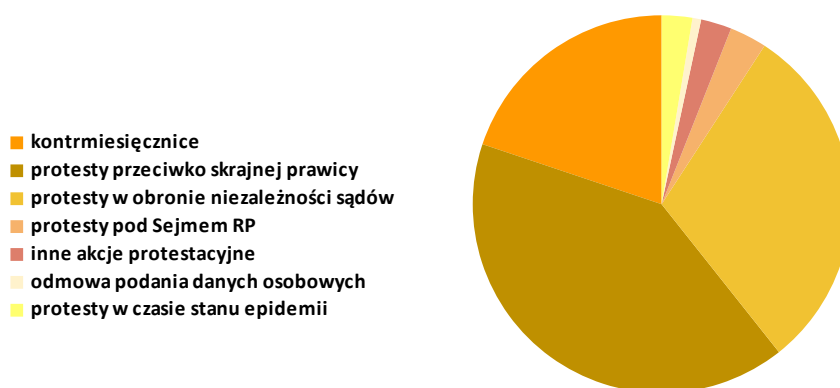

Po umorzeniu postępowania lub orzeczeniu wyroku, strony postępowania mają prawo w ciągu 30 dni od zawiadomienia odwołać się od decyzji sądu I instancji. W przypadku osób uniewinnionych będących pod opieką ObyPomocy oskarżyciel publiczny, czyli policja korzysta z tego prawa systematycznie. Po kilku tygodniach lub miesiącach osoby uniewinnione dostają zawiadomienie o terminie posiedzenia odwoławczego. Sąd II instancji może utrzymać w mocy wyrok I instancji, wtedy mamy do czynienia z wyrokiem prawomocnym lub skierować sprawę do ponownego rozpatrzenia w sądzie I instancji.

Prawomocne wyroki utrzymujące w mocy wyroki lub postanowienia uniewinniające lub umarzające postępowania (II instancja) - 84 (obejmujących 534 osoby)

RODZAJ PROTESTU	LICZBA WYROKÓW	LICZBA OSÓB
Kontrmiesięcznice	14	106
Protesty przeciwko skrajnej prawicy	32	218
Protesty w obronie niezależności sądów	18	161
Protesty pod Sejmem RP	3	17
Inne akcje protestacyjne	8	14
Odmowa podania danych osobowych	4	4
Protesty w czasie stanu epidemii	5	14

**UNIEWINNENIA PRAWOMOCNE
LICZBA OSÓB**

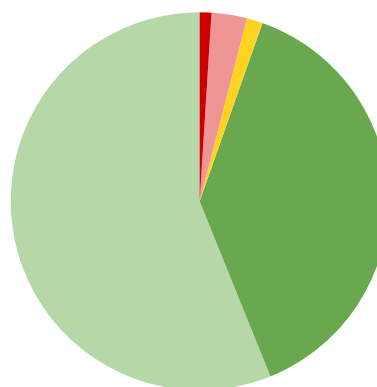
Z danych zebranych przez zespół ObyPomoc jednoznacznie wynika, że osoby uczestniczące w różnego rodzaju prodemokratycznych protestach są głównie uniewinniane od zarzutów z kodeksu wykroczeń, w sumie **1313** uniewinnień lub umorzeń, blisko połowa jest już prawomocna. Według naszej wiedzy jedynie **52** osoby zostały przez sąd uznane za **winne popełnienia wykroczenia**, z czego **14 wyroków jest prawomocnych**. Są to w większości zarzuty z art. 52 § 2 pkt 1 kw, czyli za przeszkadzanie w przebiegu niezakazanego zgromadzenia.

Wyroki i postanowienia sądu I, II instancji, kasacje wyroków w SN oraz wyroki po ponownym rozpatrzeniu w Sądach Rejonowych 458 (obejmujących 1388 osób)

WYROKI I POSTANOWIENIA SĄDÓW	LICZBA POSTĘPOWAŃ	LICZBA OSÓB
Umorzenia/uniewinnienia/odmowa wszczęcia postępowania I instancja	336	779
Umorzenia/uniewinnienia - prawomocne	84	534
Postępowania skierowane do ponownego rozpatrzenia	5	19
Uznanie za winnego popełnienia wykroczenia	20	42
Uznanie za winnego popełnienia wykroczenia - prawomocne	13	14

WYROKI I POSTANOWIENIA SĄDÓW
LICZBA OSÓB

- uniewinnienia, umorzenia, odmowa wszczęcia postępowania
- uniewinnienia, umorzenia - prawomocne
- postępowania skierowane do ponownego rozpatrzenia
- uznanie za winnego popełnienia wykroczenia
- uznanie za winnego popełnienia wykroczenia - prawomocne

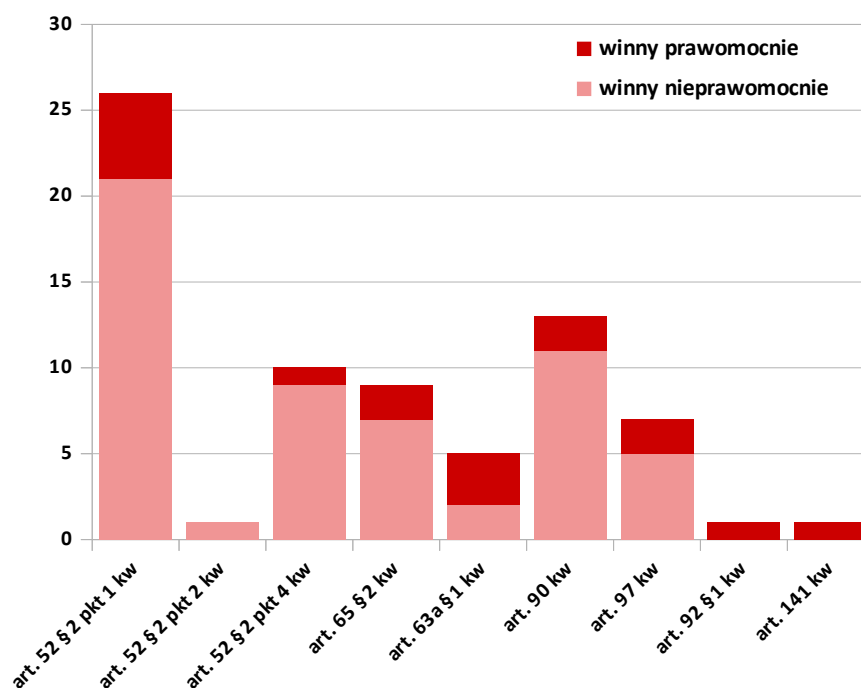

Zdarza się, że obwinieni dostają więcej niż jeden zarzut popełnienia wykroczenia. Poniższa tabela zawiera rodzaj i liczbę zarzutów, które zostały postawione obwinionym i jednocześnie sąd uznał ich winę. Najwięcej orzeczeń o winie dotyczyło zgromadzeń publicznych oraz tamowania ruchu na drodze publicznej.

Uznanie za winnego popełnienia wykroczenia przez sądy I i II instancji

ZARZUTY KODEKSU WYKROCZEŃ	WINNY NIEPRAWOMOCNIE	WINNY PRAWOMOCNIE
art. 52 § 2 pkt 1 - zakłócał zgromadzenie	21	5
art. 52 § 2 pkt 2 - organizował zgromadzenie bez zezwolenia	1	-
art. 52 § 2 pkt 4 - wezwany, nie opuścił zgromadzenia	9	1
art. 65 § 2 - odmówił podania danych	7	2
art. 63a § 1 - umieścił np. plakat czy ulotkę bez zezwolenia	2	3
art. 90 - tamował ruch na drodze publicznej	11	2
art. 97 - przechodził przez ulicę w niedozwolonym miejscu	5	2
art. 92 § 1 – przejście na czerwonym świetle	-	1
art. 141 - publicznie używał wulgaryzmów	-	1

ZARZUTY Z KODEKSU WYKROCZEŃ

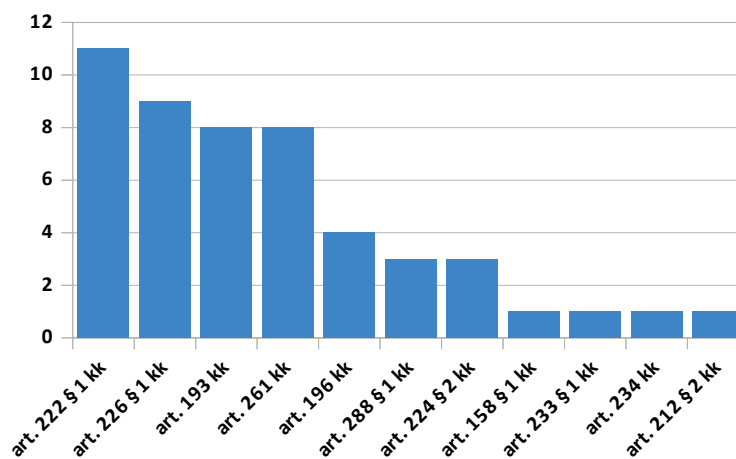

SPRAWY SĄDOWE – KODEKS KARNY
Szczegółowe informacje w Dodatku, Tabela 4

W okresie działalności ObyPomocy zarejestrowano **32 postępowania sądowe prowadzone w oparciu** o przepisy kodeksu karnego, część postępowań jeszcze trwa. **45 osobom postawiono w sumie 50 zarzutów**. Większość z nich dotyczy naruszenia nietykalności funkcjonariusza policji tzw. naruszenia miru domowego, czyli wejścia na skwer przy Sejmie RP lub parking sejmowy.

Zarzuty z kodeksu karnego:

ZARZUTY - KODEKS KARNY	LICZBA ZARZUTÓW
art. 222 § 1 - naruszenie nietykalności funkcjonariusza publicznego	11
art. 226 § 1 - znieważenie funkcjonariusza publicznego	9
art. 193 - "naruszenie miru domowego"	8
art. 261 - znieważenie pomnika	8
art. 196 – obraza uczuć religijnych	4
art. 288 § 1- zniszczenie cudzej rzeczy	3
art. 224 § 2 - wymuszanie czynności urzędowych	3
art. 158 § 1 – udział w bójce lub pobicie	1
art. 233 § 1 – składanie fałszywych zeznań	1
art. 234 – fałszywe oskarżenie o przestępstwo	1
art. 212 § 2 – pomówienie osoby, grupy osób lub instytucji	1

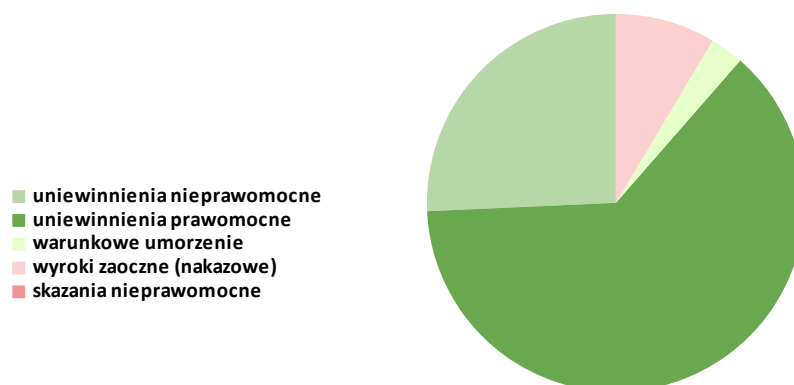
**ZARZUTY Z KODEKSU KARNEGO
(LICZBA ZARZUTÓW)**

Wyroki z kodeksu karnego zapadają głównie na sali sądowej. Niestety zdarza się, że sędziowie sądów rejonowych zasądzają karę dla oskarżonych na rozprawie niejawnej, bez udziału stron i bez możliwości przedstawienia swoich racji, wydają tzw. wyrok nakazowy. Podobnie jak w sprawach z kodeksu wykroczeń i tu jest możliwość złożenia sprzeciwu z prośbą o przeprowadzenie postępowania na zasadach ogólnych, czyli w trakcie rozprawy jawnej. Przeoczenie terminu złożenia sprzeciwu przynosi jednak większe konsekwencje niż w przypadku wyroku nakazowego z kodeksu wykroczeń.

Wyroki sądów - 23 (obejmujących 35 osób)

WYROKI SĄDÓW	LICZBA POSTĘPOWAŃ	LICZBA OSÓB
uniewinnienia nieprawomocne	4	9
uniewinnienia prawomocne	15	22
warunkowe umorzenie	1	1
wyroki zaoczne (nakazowe)	3	3
skazania nieprawomocne	-	-
skazania prawomocne	-	-

WYROKI SĄDU - KODEKS KARNY (LICZBA OSÓB)

PRAWO ADMINISTRACYJNE*Szczegółowe informacje w Dodatku, Tabela 5*

Kary nakładane na osoby uczestniczące w pokojowych protestach na podstawie kodeksu wykroczeń czy karnego mogą być zmienione lub umorzone w postępowaniu sądowym, ostateczna kara jest egzekwowana po uprawomocnieniu się wyroku, czyli po wyczerpaniu ścieżki sądowej.

13 marca 2020 r. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wprowadził niekonstytucyjny stan nadzwyczajny, nazywając go „stanem epidemii”. Rozporządzeniami ograniczane są swobody obywatelskie, m.in. prawo do pokojowych zgromadzeń. Od tego czasu wobec osób protestujących stosowane są nowe szykany polegające na nakładaniu przez inspektorów sanitarnych, na wniosek policji, kar administracyjnych. Kary te nie tylko są bardzo wysokie (5-30 tys. zł), ale niemal natychmiast egzekwowane. Po wyczerpaniu ścieżki odwoławczej na poziomie Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, a kończącej się zazwyczaj utrzymaniem decyzji Powiatowego Inspektora Sanitarnego, w krótkim czasie Urząd Skarbowy ściąga wierzytelność wraz z odsetkami z konta osoby ukaranej. Skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję sanepidu nie wstrzymuje egzekucji.

W związku z coraz liczniejszymi przypadkami nakładania tego typu kar, powstał fundusz pomocy dla osób poszkodowanych przy Instytucie Społeczeństwa Otwartego (<https://www.institutspoleczenstwaotwartego.pl/>), we współpracy z ObyPomocą (pomocORP@protonmail.com).

Kary Administracyjne (Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny)

- **5 egzekucji wierzytelności (grzywna, koszty egzekucji, odsetki) na łączną kwotę 49 583.26 pln** nałożone przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Legionowie i m.st. Warszawy i zatwierdzone przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego Krzysztofa Skórczewskiego
- **2 kary o łącznej kwocie 20 000 pln** nałożonych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego m.st. Warszawy
- 2 pouczenia, odstąpienie od kary finansowej
- 1 umorzenie postępowania
- 2 sprawy w toku